

СОФИЙСКИ УНИВЕРСИТЕТ „СВ. КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ“ ФИЛОСОФСКИ ФАКУЛТЕТ

Целта на проекта е начална адаптация на един съвременен и международно утвърден инструмент за оценка – Въпросник за проблемни черти в детска възраст, конструиран от Х. Андершед (2014). Инструментът представлява рейтингова скала за оценка на деца от 3 до 12 години, попълвана от учители и родители. Конструиран е въз основа на тридименсионалния модел на психопатната личност и е предназначен за ранна идентификация на деца в повишен риск за по-тежки и хронични асоциални прояви. Въпросникът се характеризира с добри психометрични показатели и е обект на изследователски интерес и адаптация в редица страни. Българската адаптация на инструмента е актуална изследователска и практическа задача.

Съответствие на резултатите с поставените в проекта цели

Конструиран е въпросник за проблемни личностни черти, предназначен за оценка на три личностни дименсии в предучилищна възраст: междуличностна (манипулативен стил на взаимоотношения, съчетан с чувство за превъзходство), афективна (коравосърдечност и неемоционалност) и поведенческа (импулсивен и безотговорен жизнен стил, съчетан с търсене възбуда). Оценката на надеждността и валидността позволява инструментът да бъде препоръчан за изследователски и практически цели.

Изпълнение на дейностите по проекта съгласно работната програма:

(1) Подготовка на изходния вариант на инструмента. Пилотно изследване и анализ на резултатите.

Изпълнение:

(а) подготовка на български превод на Въпросник за проблемни черти в детска възраст (Child Problematic Traits Inventory, CPTI, Collins et al., 2014);

- прав превод – шест независими варианта, дискутирани до постигане на съгласие;
- обратен превод на английски език;
- обсъждане и подготовка на окончателния български вариант (с включването на 16 допълнителни айтема);

(б) апробация на скалата;

Резултат: начална апробация на инструмента върху 220 деца от предучилищна възраст.

(2) Събиране на емпиричен материал: планиран обем на извадката ≈300 деца.

Изпълнение: Събрани са 1041 протоколи на деца от предучилищна възраст (заедно с протоколите от предварителната апробация – обем на извадката 1261 деца.

ИЗСЛЕДОВАТЕЛСКИ ПРОЕКТ:

„АПРОБАЦИЯ НА
ВЪПРОСНИК ЗА ОЦЕНКА НА
ПРОБЛЕМНИ ЛИЧНОСТНИ
ЧЕРТИ В ДЕТСКА ВЪЗРАСТ“

РЪКОВОДИТЕЛ:
ПРОФ. Д.ПС.Н. ПЛАМЕН
ПЕТРОВ КАЛЧЕВ

ДОГОВОР № 80-10-157/
21.04.2017

СРОК НА ИЗПЪЛНЕНИЕ НА
ПРОЕКТА: АПРИЛ-ДЕКЕМВРИ
2017

ОБЩА СТОЙНОСТ:
3500 ЛВ.

Резултат: формиране на базата от данни, използвана на следващите етапи.

(3) Въвеждане на данните във файлов формат

Изпълнение: създаване системен файл, предназначен за анализи в SPSS и LISREL 8.72.

Резултат: формиране на компютърна база от данни (1261 деца).

(4) Анализ на резултатите

Изпълнение:

(а) оценка на структурата (върху независими извадки):

- експлораторен факторен анализ;
- конфирматорен факторен анализ;

(б) оценка на надеждността на субскалите и общия показател;

(в) оценка на валидността;

(г) конструиране на български норми за юношеска възраст;

(г) оценка на разликите по пол и възраст

Резултат: конструиране на български вариант на Въпросник за проблемни черти в детска възраст.

Обосновка на извършените разходи по проекта

Направените разходи произтичат на задачите проекта и извършени дейности и са в съответствие с планирания бюджет. Основният разход е за заплащане на специалистите, ангажирани със събирането на емпиричния материал.

Обобщение на постигнатите научни резултати от проекта:

Конструиран е нов за българските условия инструмент за ранна идентификация на проблемни личностни черти в предучилищна възраст. Оценена е:

(а) факторната валидност, с помощта на експлораторен и конфирматорен факторен анализ (върху независими извадки). Резултатите дават основание за отпадане на 4 от оригиналните айтеми от междуличностната дименсия и добавянето на 6 нови признака, като по този начин се балансира оценката на трите дименсии на инструмента, всяка от които се измерва с помощта на по 10 айтема.

(б) надеждността на компонентите и общия показател;

(в) валидността, с помощта на широк кръг външни променливи: коравосърдечност и неемоционалност, поведенчески проблеми в детска възраст, опозиционна поведение, хиперактивност и дефицит на внимание, просоциално поведение, емпатия (когнитивен и афективен компонент), тревожност, депресивно настроение, „лесен“ темперамент, отсъствие на чувство за страх.

Получените резултати позволяват скалата да се използва за:

- за решаване на изследователски задачи, свързани с детерминацията и анализа на развитието поведенческите разстройства в юношеска възраст.
- за оценка на ефекта от програми за превенция и интервенция спрямо проблемно/ нарушаващо нормите поведение.
- за целите на психологическото консултиране при деца с ранни асоциални прояви и опозиционно поведение.

Разпространение на резултатите:

5.1. За тематични проекти и проекти за подкрепа на докторанти